

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Lausunto käräjäoikeusverkoston kehittämistyöryhmän mietinnöstä (OM 14/2015)

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 8.4.2015/OM 17/31/2014

Pyydettyinä lausuntona Tuomariliitto esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Yleistä

Viimeisin uudistus toteutettiin vuonna 2010, jolloin käräjäoikeuksien määrä vähennettiin 51 käräjäoikeudesta 27 käräjäoikeuteen. Oikeusministeriön virkamiehistä koostuva työryhmä ehdottaa käräjäoikeusverkoston puolittamista nykyisestä, vaikka käräjäoikeuksien edellisestä karsimisesta ei ole kulunut kuin neljä vuotta. Työryhmä laati kaksi mallia, joiden mukaan 27 käräjäoikeuden verkosto supistuisi 17 tai 14 käräjäoikeuteen.

Tuomariliitto lausuu yleisistä lähtökohdista ja ehdotuksen vaikutusten arvioinnista. Tuomariliitto ei lausu käräjäoikeuksia koskevista konkreettisista ehdotuksista.

Tuomariliiton kanta ehdotukseen

1. Ehdotus merkitsee oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden vaarantumista eikä käräjäoikeuksien kokoa suurentamalla saavuteta kaavailtuja säästöjä tai olennaisia etuja.
2. Jos käräjäoikeuksien lakkauttamista pidetään välttämättömänä näin nopeasti edellisen uudistuksen jälkeen, vaikka toimintaympäristössä ei ole tapahtunut muutoksia, virkamiesten työtä on ehdottomasti täydennettävä.
3. Virkamiehet ovat tehneet ehdotuksen ilman poliittista linjausta ja ilman selvityksiä tai yksipuolisesti. Hanke on palautettava perusvalmisteluun perusteilla olevalle tuomioistuinvirastolle.
4. Näin merkittävä pitkälle tulevaisuuteen tähtäävä päätöksenteko edellyttää kokonaisnäkemyksiä oikeusturvan tasosta, tuomioistuinlaitoksen rakenteesta ja lainkäyttöjärjestelmästä sekä luotettavaa tutkimustietoa aikaisemman ja ehdotetun uudistuksen vaikutuksista.
5. Tuomioistuinverkoston tulee olla kattava ja tuomioistuinpalvelut tulee turvata maantieteellisesti jatkossakin.

6. Mietinnössä esitetyt syyt eivät ole riittävä peruste kiirehtiä päätöksentekoa.

Päätöksenteon lähtökohtana pitää olla oikeusturvan parantaminen, tuomioistuinlaitoksen rakenteesta ja lainkäyttöjärjestelmästä lähtevät tarpeet ja tutkimustieto

Virkamiestyöryhmän asettamisen taustalla on ollut valtion huono taloudellinen tilanne. Tuomariliitto pitää vääränä mietinnön lähtökohtaa. Oikeudenhoito on valtion ydintehtävä. Oikeuslaitoksen osuus valtion budjetista on niin vähäinen, ettei siihen kohdistuvilla säästövaatimuksilla ole mitään todellista valtion talouden kehittymiseen liittyvää merkitystä verrattuna säästöistä aiheutuviin seurauksiin oikeusturvalle.

Käräjäoikeusverkostoa koskevien ratkaisujen pitää perustua kansalaisten oikeusturvan parantamiseen ja tuomioistuinlaitoksen rakenteesta tai lainkäyttöjärjestelmästä lähteviin muutostarpeisiin eikä valtion kustannusten alentaminen voi olla keskeinen peruste. Kunkin käräjäoikeuden tilannetta tulee arvioida erikseen eikä vain soveltaa mekaanisesti lukumääräkkriteerejä.

Jo pitkään on ollut tavoitteena lainkäytön painopisteen siirtäminen käräjäoikeuksiin. Hovioikeuden jatkokäsittelylupajärjestelmän laajentaminen toteuttaa tätä pyrkimystä. Uudistuksen onnistuminen oikeusturvaa vaarantamatta edellyttää käräjäoikeuksien toimintaan panostamista entistä enemmän, kuten Lakivaliokunta on edellyttänyt (LaVM 24/2014 vp), eikä resurssien leikkaamista. Käräjäoikeusverkoston kehittäminen on eri asia kuin karsiminen.

Pitkälle tulevaisuuteen tähtäävä päätöksenteko ja päätösten onnistunut toteuttaminen edellyttävät huolellista kokonaistarkastelua ja laajaa selvitystyötä, mikä ei ole ollut mahdollista työryhmän määräajassa ja kokoonpanossa. Vireillä on useita kehittämishankkeita, jotka ovat riippuvaisia toisistaan tai niillä on vaikutuksia verkostouudistukseen. Käräjäoikeusverkoston kehittämistä ei voida tarkastella erillään tuomioistuinlaitoksen ja lainkäyttöjärjestelmän kokonaisuudesta. Ensin pitää tehdä perusteellinen selvitys ja poliittinen linjaus, minkä tasoista oikeusturvaa halutaan antaa sekä minkälaisia asioita, miten ja minkälaisella rakenteella tuomioistuimissa tulevaisuudessa käsitellään.

Vasta kattavan selvityksen jälkeen on arvioitavissa, mikä olisi käräjäoikeuksien tavoiteltava lukumäärä ja millaisilla etäisyyksillä ja millä rakenteella ja henkilöstöllä käräjäoikeusverkosto tulevaisuudessa muodostettaisiin. Tämä arviointi ei ole mahdollista ilman tuomioistuinvirastoa.

Tuomariliitto lähtee siitä, että tuomioistuinverkoston pitää kattaa koko maa siten, että kansalaisten etäisyydet tuomioistuimiin eivät ole kohtuuttoman pitkät ja että asianosaisille aiheutuvia kustannuksia ei kasvateta. Oikeuspaikkojen vähentäminen vaikuttaa suoraan siihen, miten oikeusturva on kansalaisten saavutettavissa.

Tutkimustieto edellisen rakenneuudistuksen kokonaisvaikutuksista puuttuu

Tutkimustieto edellisen rakenneuudistuksen kokonaisvaikutuksista kä-

räjäoikeuksien toimintaan, oikeusturvaan ja muihin toimijoihin ja sille asetettujen säästö- ja laatutavoitteiden toteutumisesta puuttuu. Tämän kokoluokan uudistusta ei pidä viedä eteenpäin yksipuolisella ja vajaalla selvityksellä.

Oikeusministeriö on teettänyt keväällä 2013 vain kolmea kärjäoikeutta koskeneen selvityksen vuoden 2010 kärjäoikeuksien lakkauttamisen vaikutuksista. Tuomariliitto pitää otantaa liian suppeana ja puutteellisenä. Otannan pienuuden vuoksi tulokset eivät ole yleistettävissä. Arvioinnin ulkopuolelle oli sitä paitsi rajattu uudistuksen vaikutukset kansalaisten oikeusturvaan.¹

Edellisestä uudistuksesta ei ole syntynyt nettosäästöä toimitilojen tai henkilöstön vähentymisestä

Mietinnössä esitetään, että edellisen uudistuksen seurauksena olisi syntynyt säästöä lakkautettujen toimipaikkojen (1 milj. euroa) ja henkilöstön (1,5 milj. euroa) vähentymisen johdosta.

Tuomariliitto on sitä mieltä, että säästöjä on tarkasteltu yksipuolisesti ja tarkoitushakuisesti. Toisin kuin työryhmä väittää toimitiloista ei ole syntynyt nettosäästöä. Myöskään henkilöstömäärän kehityksen osalta ei ole päästy asetettuihin tavoitteisiin eikä nettosäästöjä ole juuri syntynyt.

Kun tarkastellaan edellisen uudistuksen kustannusvaikutuksia, on otettava huomioon myös toimitilojen laajentamisesta tai uudisrakentamisesta aiheutuneet kustannukset. Niitä ei ole käsitelty lainkaan mietinnössä. Kärjäoikeusverkoston kehittämistyöryhmä oli arvioinut (Työryhmämietintö 2007:12) vuonna 2007, että kärjäoikeuksien toimitilakustannusten nettolisäys olisi noin 3,6 miljoonaa euroa vuodessa, kun uusi verkosto olisi valmis vuonna 2016.

Kärjäoikeusverkoston kehittämistyöryhmä arvioi uudistuksen jälkeen tarvittavaksi henkilöstömääräksi yhteensä 1.767 henkilötyövuotta ilman kiinteistöasioita. Kärjäoikeuksissa oli ennen uudistuksen voimaantuloa vuonna 2009 yhteensä 2.148 henkilötyövuotta kiinteistöasiat mukaan lukien. Kärjäoikeuksien kokonaishenkilöstömäärä laski vuonna 2010 yhteensä 1.937 henkilötyövuoteen, mikä selittyy kirjaamisasioiden siirtymisellä maanmittauslaitokseen samassa yhteydessä (208 htv). Vuonna 2014 kärjäoikeuksissa oli yhteensä 1.915 henkilötyövuotta. Kirjaamisasioiden resursseja huomioon ottamatta henkilöstömäärä on siis vuonna 2014 ollut 25 henkilötyövuotta pienempi kuin vuonna 2009. Tuomariliiton käsityksen mukaan ei ole mahdollista päätellä, mistä vähennys johtuu. Joka tapauksessa vähennys koskee kansliahenkilökuntaa, jonka palkan laskennassa käytetään keskimääräistä 32.000 euron palkkakustannusta eikä mietinnössä käytettyä 60.000 euroa. Johtopäätös siis on, että rakenneuudistus ei ole juurikaan vaikuttanut henkilöstön määrään ja joka tapauksessa nettosäästö on ollut vähäinen.

¹ Selvityksen mukaan yhdistämällä tavoiteltuihin päämääriin oli päästy selvästi vain yhdessä kärjäoikeudessa. Sen sijaan kahdessa muussa kärjäoikeudessa yhdistyminen ei ollut tuottanut toiminnan merkittävää tehostumista selvityksen mukaan. Päämäärään päässyt kärjäoikeus oli Pirkanmaan kärjäoikeus, joka jo entuudestaan on pitkään ollut hyvin johdettu yksikkö. Näin ollen menestys on voinut johtua myös muista syistä kuin yhdistämisestä.

Ehdotusten vaikutusten arviointi on puutteellinen - Käräjäoikeuksia vähentämällä ei saavuteta todellisia säästöjä tai muita etuja vaan heikennetään oikeusturvaa

Mietinnön vaikutusten arviointi on puutteellinen. Vaikutukset oikeusturvan toteutumiseen on kuitattu vain maininnalla ilman tarkempaa pohdintaa. Työryhmä ei ole myöskään selvittänyt eikä ottanut huomioon kaikkia lakkauttamisesta aiheutuvia haittoja ja lisäkustannuksia. Kyseenalaista onkin, saavutettaisiinko käräjäoikeuksien yhdistämisellä todellisia säästöjä.

Oikeusturvan kannalta on tärkeää, että Suomeen ei synny alueita, joissa oikeudellisten palveluiden saatavuus muuttuu osan kansalaisista kohdalla liian haastavaksi. Välimatkojen pidentyessä asioiden hoitaminen hankaloituu asianosaisten kannalta ja kustannukset kasvavat.

Väite, että oikeusaputoimistojen verkko olisi kattava ja että se osaltaan paikkaisi käräjäoikeuksien keskittämistä, on ristiriidassa oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2013 tekemän tutkimuksen kanssa. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on vuonna 2013 tutkinut julkisen oikeusavun saatavuutta (Julkisen oikeusavun kohdentuminen, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja, 2013). Tutkimuksessa päädyttiin johtopäätökseen, että oikeusaputoimistojen yhdistymiset ja henkilöstövähennykset ovat luoneet tilanteen, jossa palveluiden tavoitettavuus on osaltaan vaikuttanut asiamääriin. Oikeudellisten palvelujen siirtyminen maantieteellisesti yhä kauemmas asuinpaikasta vaikuttaa osaan ihmisiä niin, että he eivät jaksakaan enää hoitaa oikeudellisia asioitaan. Vastavasti jokaiselle kuuluvaa oikeutta yhdenvertaiseen oikeusturvaan ja oikeuksiin pääsemistä vaarannetaan, jos käräjäoikeusverkoston supistamisen myötä välimatkat kasvavat liian pitkiksi. Tähän on kiinnittänyt huomiota myös perustuslakivaliokunta (PeVL 55/2006 vp) todetessaan, että välimatkojen pidentymisellä voi olla merkitystä PL 21 §:ään sisältyvän oikeuden saatavuuden kannalta.

Mietinnössä henkilöstöä koskevat vähennykset ovat laskennallisia eivätkä perustu todelliseen henkilöstötarpeeseen. Kunkin käräjäoikeuden tilanne tulee arvioida erikseen, eikä vain soveltaa laskennallisia kriteerejä. Joka tapauksessa henkilöstön vähennyksistä ei ole saatavissa hyötyä tai niistä saatavat säästöt ovat aivan marginaalisen vähäisiä. Todennäköistä on, että pidemmällä aikavälillä hallinnossa työskentelevää henkilöstöä voitaisiin jonkin verran vähentää. Toisaalta henkilöstön määrässä ei ole lainkaan otettu huomioon hovioikeuksien jatkokäsittelylupajärjestelmän edellyttämää käräjäoikeuksien lainkäyttöhenkilökunnan määrän lisäämistä, joka on tarpeen, jotta perustelujen laatua voitaisiin parantaa ja vahvennettujen kokoonpanojen käyttöä voitaisiin lisätä ilman, että käsittelyajat samalla pidentyisivät entisestään. Lisäksi pysyviä resurssitarpeita vastaavat laittomat määräaikaiset virat on muutettava vakinaisiksi.

Mietinnössä ei ole lainkaan selvitetty matkustamisesta aiheutuvia lisäkustannuksia. Pidentyvät matkat lisäävät kaikkien toimijoiden ja asianosaisten käräjäpäiväänsä käytettyä aikaa ja aiheuttavat ajanhukkaa ja lisäkustannuksia. Toiseksi kokemukset osoittavat, että etäisyyksien kasvaessa asianosaisten ja kuultavien tuominen paikalle poliisin toimesta lisääntyy, mikä myös kasvattaa oikeudenhoidon kokonaiskustannuksia.

Huomiotta on kokonaan jäänyt se, että mikäli yksiköiden suuruudesta halutaan ottaa todellinen teho keskittämällä henkilökunta yhteen paikkaan, se johtaisi suuriin toimitilakustannuksiin toisaalta uusien tilojen rakentamisen tarpeena ja toisaalta tyhjiksi jäävien tilojen vuokra- ja muina kuluina.

Ehdotuksen toimitilojen kustannusvaikutukset on mietinnön mukaan kuvattu liitteessä 26. Tuomariliitto toteaa, että sen perusteella ei ulkopuolinen pysty lainkaan todentamaan tai arvioimaan laskelman oikeellisuutta tai siinä käytettyjä perusteita.

Ennen kuin rakenneuudistuksesta päätetään, oikeusministeriön pitää tehdä ymmärrettävä euromääräinen arvio, kuinka paljon nykyiseen verrattuna säästetään esimerkiksi tilakustannuksissa ja kuinka paljon tulee lisäkuluja esimerkiksi lisääntyneinä matkustuskuluina ja uusien asianmukaisten toimitilojen rakentamisesta tai laajentamisesta.

Suurten yksiköiden oletettu tehokkuus

Suurten yksiköiden tehokkuudesta ei ole selvää näyttöä. Ehdotus perustuu siihen, että käräjäoikeuksien koon suurentaminen lisäisi tehokkuutta ja ratkaisisi tosiasiallisesti liian vähäisistä resursseista aiheutuvat ongelmat.

Edes isoissa yksiköissä ei ole resurssien puutteen takia tällä hetkellä mahdollista käyttää vahvennettuja kokoonpanoja niin paljon kuin olisi tarvetta. Mikäli käsittelyajat ovat liian pitkät asiamäärien ja asioiden laadun ja laajuuden vuoksi, on kyseisen käräjäoikeuden resursseja lisättävä eikä suurennettava yksikkökokoja muualla maassa juttumäärien taasaamiseksi. Nykyinen lainkäytön perusyksikkö on yhden tuomarin kokoonpanossa pääsääntöisesti jutut ratkaiseva käräjätuomari ja tätä avustava kärjäsihteeri.

Mietinnöstä ei selviä, miksi juuri ehdotetun kokoisia yksiköitä pidetään tehokkaimpina ja miksi ollaan luomassa uusia jättiyksiköitä. Tuomariliiton tiedossa ei ole tutkimustietoa, mikä on tuomioistuimen tai muun asiantuntijapalveluita tuottavan organisaation ideaalikoko tai että keskittämisestä saadut hyödyt olisivat haittoja suuremmat.

Suurempaan yksikkökokoon siirtyminen ei automaattisesti tuo toimintaan tehokkuutta eikä nosta tuottavuutta eikä alenna kustannuksia. Keskeistä on, minkälainen organisaatorakenne antaa parhaat edellytykset toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen nykyisten vaatimusten edellyttämällä tavalla.

Tuomariliiton saamien tietojen mukaan osa henkilöstöstä on kokenut, että johtaminen suurissa voi olla laadultaan heikompa kuin pienemmissä. Yhteistyö ja tiedonkulku päällikkötuomarin tai hallinnollisen kanslian kanssa on koettu haasteelliseksi ja johto etäiseksi.

Kun käräjäoikeuksien koko ja asiamäärät kasvavat, käräjäoikeuksilla on periaatteessa paremmat mahdollisuudet kehittää henkilökunnan ammattitaitoa ja erityisosaamista sekä reagoida ruuhkatilanteisiin ja pois-

saoloihin, mitkä voidaan nähdä käräjäoikeuksien koon kasvattamista puoltavina tekijöinä. Toisaalta alueen juttukanta voi joka tapauksessa olla riittämätön erikoistumiseen. Tavoitteena ei voi myöskään olla liian kapea erityisosaaminen ilman laaja-alaisempaa osaamista ja näkemystä. Viime kädessä osaamisen kehittäminen edellyttää aktiivisia toimenpiteitä myös henkilökunnan ja johdon taholta.

AIPA- ja muiden ICT-järjestelmien sekä istuntosalijärjestelmien vaikutus

Ehdotusta käräjäoikeuksien määrän supistamisesta on perusteltu myös sillä, että tulevan AIPA- ja muiden ICT-järjestelmien vaatimat tietotekniset laitteistot samoin kuin istuntosalien vaatimat videolaitteistot ja turvajärjestelyt toteutuvat paremmin ja kustannustehokkaammin suurissa kuin pienissä yksiköissä.

Tämän mittaluokan uudistuksia ei voida perustella valtiontaloudellisesti ja jopa tuomioistuinhallinnon puitteissakin suhteellisen pienillä ja kertaluontoisilla ICT-investoinneilla: työryhmä on arvioinut niiden investointien määräksi noin 2 miljoonaa euroa ja supistusten tuottamiksi säästöiksi 400.000 - 500.000 euroa. Ehdotuksen aiheuttamien haittojen kustannukset - joita ei ole mietinnössä arvioitu - ylittävät moninkertaisesti nuo säästöt.

Tuomariliitto pitää arvioituja säästöjä liioiteltuina. Istuntosalieja tarvitaan yhtä paljon kuin ennenkin. Istuntosalien määrä on suoraan riippuvainen tuomarien määrästä. Jokainen tuomari tarvitsee tietyn määrän salipäiviä. Tuomarien keskittäminen entistä harvempiin yksiköihin ei vähennä kunkin tuomarin tarvitsemaa salikapasiteettia. Lisäksi tuomioistuimen tehokas toiminta edellyttää aina tiettyä ylikapasiteettia istuntosalieissa, jottei istuntoja tarvitse jättää toimittamatta salipulan vuoksi.

Oikeudenhoito Etelä-Suomen ulkopuolella - Tuomioistuinpalvelujen saatavuus tulee turvata myös maantieteellisesti

Oikeusturvan periaatteellisena lähtökohtana on kaikille yhtäläiset oikeudensaantimahdollisuudet riippumatta asuinpaikasta, tulotasosta tai muista sosiodemografisista indikaattoreista.

Tuomioistuinverkoston pitää olla kattava. Arvioinnissa on otettava huomioon alueen yritys- ja väestöpohja, tuomioistuinten kyky palvella aluetta ja maantieteelliset etäisyydet ja liikenneyhteydet.

Väestön keskittymisen maan eteläosiin ei tule saada ratkaisevaa merkitystä muun Suomen oikeudenhoidon järjestelyjen osalta. Oikeudenkäyntikulujen määrää on jo nykyisin pidetty ongelmana. Ehdotuksen toteutuminen suurentaisi käräjäoikeuksien tuomiopiirit niin suuriksi, että palvelut Ruuhka-Suomen ulkopuolella karkaisivat käytännössä liian kauaksi. Ehdotettu käräjäoikeusverkosto ei ole maantieteellisesti tasapuolinen, vaan lisää alueellista eriarvoisuutta.

Toimenpiteitä ei voida perustaa olettamaan etäasioinnin ja videoyhteyksien käytön voimakkaasta kasvusta. Tuomariliitto pitää sitä ensinnäkin epärealistisena. Toiseksi Tuomariliitto ei pidä oikeana lähtökohtana kä-

räjäoikeusverkoston supistamista sellaisten uudistusten perusteella, joiden vaikutusta ei tiedetä ja joiden toteuttamisesta ei ole vielä päätetty.

Vertailun vuoksi Ruotsissa on tällä hetkellä kärjäoikeuksia 48, Norjassa 65 ja Tanskassa 20.

Muut oikeuspalvelut katoavat pieniltä paikkakunnilta keskittymisen seurauksena

Kärjäoikeuksien ja toimipaikkojen lakkauttaminen vaikuttaa merkittävästi myös muihin oikeudenhoidon toimijoihin ja niiden toimipaikkojen säilymiseen sekä resursseihin (syyttäjät, poliisin tutkintaryhmät, oikeusapu, yhdyskuntaseuraamustoimistot, vankikuljetukset yms.).

Muut lakimiespalvelut näivettyvät tutkitusti muilta kuin tuomioistuinpai-
kakunnilta, mikä vaikeuttaa käytännössä oikeuden ja palveluiden saata-
vuutta muualla Suomessa.

Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa on tutkittu valtion varoin kustan-
nettua oikeusapua yksityisten avustajien hoitamana (Oikeuspoliittisen
tutkimuslaitoksen tiedonantoja 124, Julkinen oikeusapu, Yksityisten
avustajien toiminta 2014). Aineistosta saadun tiedon perusteella julkiset
ja yksityiset oikeudelliset palvelut keskittyvät yhä voimakkaammin maa-
kuntien asukaskeskittymiin. Tämä on johtanut siihen, että osa maakun-
nista ja niiden sisäisistä alueista kärsii oikeusapupalveluiden pulasta.
Valtion oikeusaputoimistojen osalta rakenteelliset muutokset liittyvät toi-
mistoverkon tiivistymiseen ja sitä seuranneeseen asiamäärien laskuun.

Nykyinen suunta oikeusapupalveluiden kehityksessä vaarantaa har-
vemmin asuttujen seutujen ihmisten oikeusturvan.

Sivukansliat

Kärjäoikeuksia ei tule yhdistää, jos se johtaa tarpeeseen perustaa uu-
sia sivukanslioita.

Kärjäoikeusverkoston supistamisen myötä erillisten sivukanslioiden
perustaminen kävisi välttämättömäksi, mikä on tutkitusti ja myös käy-
tännössä todettu toimimattomaksi vaihtoehdoksi, koska sillä on paljon
kielteisiä vaikutuksia sekä työhyvinvointiin että tehokkuuteen. Mikäli kär-
jäoikeuksien yhdistäminen johtaisi sivukanslian perustamisen tarpee-
seen, perusteet kärjäoikeuden säilyttämiselle itsenäisenä ovat siis ole-
massa, vaikka kärjäoikeuden koko saattaisi puoltaa toisenlaista ratkai-
sua.

Kärjäoikeuksien yhdistämisellä tavoiteltavia etuja ei sivukanslioiden
avulla voida saavuttaa. Sivukansliat ovat ristiriidassa tuottavuus- ja te-
hokkuustavoitteiden kanssa. Ne ovat myös johtamisen, tasaisen työteh-
tävien jaon, toimenkuvien yhdenmukaisuuden, työhyvinvoinnin ja eri-
koistumisen kannalta ongelmallisia.

Turvallisuusjärjestelyt

Turvallisuusjärjestelyjen pitää olla myös kanslioissa ja istuntopaikoilla
riittävät. Nyt näin ei ole, vaikka tähän on toistuvasti kiinnitetty huomiota.
Turvallisuusriskit saattavat kohdistua tuomioistuimen henkilökunnan,

syyttäjien ja avustajien lisäksi myös asianosaisiin ja jopa täysin sivullisiin. Istuntopaikkoja ja kanslioita määrällisesti harkittaessa on otettava huomioon taloudelliset resurssit turvajärjestelyjen toteuttamisessa, mistä ei ole saatavissa nettosäästöjä.

Yrityssaneerausasioiden ja ulosottovalitusasioiden keskittäminen

Myöskään yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasioiden enemmälle keskittämiselle ei ole olemassa perusteita. Nykyisin toimivaltaiset 14 kärjäoikeutta ovat sisäisillä järjestelyillään varmistaneet asiaryhmien vaatiman asiantuntemuksen, osaamisen sekä asioiden kohtuullisen nopean käsittelyn. Mietinnössä on punnittu Kaakkois-Suomen välimatkoja, jolloin 200 - 300 kilometrin asiointietäisyyksiä on erheellisesti pidetty kansalaisten kannalta vielä kohtuullisina. Pohjois-Suomessa etäisyydet kasvaisivat kestävämmiksi ajatellen erityisesti asiaryhmissä monesti tarpeellisten istunokäsittelyjen järjestämistä. Esimerkiksi Utsjoelta Ouluun on 675 kilometriä ja Ivalostakin noin 510 kilometriä. Pääkaupunkiseudulla viimeksi mainittu matkakin tarkoittaisi oikeusturvan hakemista Ylivieskasta taikka Nurmeksesta asti.

Maooikeuksien piirit

Maooikeuksien toiminnassa ei nykyisellään ole tietävästi ollut sanottavia epäkohtia. Näin ollen voitaisiin ajatella, että tässä yhteydessä niiden toimintaan ei tarvitsisi lainkaan puuttua. Mikäli maooikeuksia kuitenkin halutaan mukaan tähän muutoksen, tulisi niiden toimialueet silloin määritellä kokonaan toisin ja maooikeuksien mielipidettä asiassa kuulla. Tämä tulisi valmistella erikseen. Todettakoon lisäksi, että hovioikeuspiirillä ei ole merkitystä maooikeuspiiriin, koska maooikeuden ratkaisusta haetaan muutosta valitusluvalla suoraan KKO:een.

Hovioikeuksien rakenneuudistuksen jatkaminen

Mietinnön esitysten mukainen kärjäoikeuksien yhdistäminen muuttaisi uuden Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuspiirin osalta myös hovioikeuksien tuomiopiirejä aiheuttaen muutoksia hovioikeuksien nykyisiin asia- ja työmääriin. Tuomariliiton näkemyksen mukaan hovioikeuksien tuomiopiirejä ei ole tässä vaiheessa syytä muuttaa.

Jatkuvat osittaisuudistukset osoittavat, että kokonaisnäkemys puuttuu, mikä johtaa jatkuviin osittaisuudistuksiin ja aiheuttaa toiminnan tehotomuutta.

Vastoin mietinnössä todettua, tällä hetkellä hovioikeuksien juttumäärät eivät ole vähentyneet, vaan hovioikeuksien tulostavoiteasiakirjoista 2015-2018 ilmenee, että hovioikeuksiin saapuvien asioiden määrä on lisääntynyt viime vuosina keskimäärin 5 - 10 prosenttia. Myös viimeimpien tilastojen mukaan hovioikeuksiin saapui vuonna 2014 yhteensä 487 juttua enemmän kuin vuonna 2013. Myös kuluvana vuonna hovioikeuksiin saapuneita asioita on huhtikuun loppuun mennessä ollut yhteensä enemmän kuin viime vuonna vastaavana tarkastelujaksona. Lisäksi ratkaistuja juttumääriä tarkasteltaessa voidaan todeta tällä hetkellä pienimmässä yksikössä ratkaistavan määrällisesti 60 prosenttia

enemmän juttuja per lainkäyttöhenkilökuntaan kuuluva jäsen ja esittelijä kuin isoimmassa. Tähänkään nähden yksikkökokojen kasvattamista ei voida pitää itseisarvona tavoiteltaessa tehokkuutta. Perusteita ho-
vioikeuksien rakenneuudistuksen jatkamiselle ei tässä vaiheessa ole muutoinkaan nähtävissä.

Ehdotuksen aikataulusta

Mietinnössä kiirehditään päätöksentekoa, jotta voidaan arvioida muun muassa työmenetelmien kehittämisen edellyttämiä investointitarpeita (AIPA, videokuulemisen ja -tallenteiden käyttö).

Videokuulemisen ja -tallenteiden käyttöönotosta ei ole tehty päätöksiä. Ei ole myöskään varmuutta, millä aikataululla ja missä laajuudessa AIPAA koskevat investoinnit tehdään. ICT-muutostarpeet suunnitellaan AIPAn infraryhmässä.

Sali- ja työhuonetekniikan uusiminen on niin suuri investointi, että se on väistämättä jaksotettava suhteellisen pitkälle ajalle. Puhtaimmillaan AIPA edellyttää työpisteisiin vain internetyhteyttä ja hallinnonalan tietokonetta. Jos lähdetään minimitasosta, voidaan sanoa, että nykyiset työvälineet riittävät. On kuitenkin huomattava, että nykyisten työvälineiden käyttö ei ole toiminnan kehittämisen näkökulmasta tehokasta pidemmällä aikavälillä. Saleihin on välttämätöntä lisätä jotakin tekniikkaa, mutta ne voivat olla välivaiheessa esimerkiksi siirreltäviä siihen saakka, kunnes saadaan kiinteät kalusteet.

Toiminnan kehittäminen tuo mukanaan muutostarpeita työtiloille, mutta yhtä hyvin voidaan toimia nykyisissäkin tiloissa. AIPA ei aseta toimintiloille vaatimuksia ainakaan siinä aikataulussa kuin virkamiehet antavat ymmärtää.

Todelliset muutostarpeet tulevat vasta, kun siviiliprosessia toteutetaan ja se otetaan käyttöön. AIPAn 0-vaiheen rakentaminen on ollut ennakoitua kompleksisempaa eikä tilanne todennäköisesti siviili- tai rikosasioiden osalta muutu helpommaksi. AIPAn ympärillä tapahtuva kehitystyö muun muassa hallinnonalan yhteisten ICT-palvelujen osalta on lisännyt työmäärää. Näillä resursseilla näyttäisi vahvasti siltä, että sitä ei ole mahdollista ottaa käyttöön vielä vuonna 2017, kuten on alun perin suunniteltu. AIPAA vastaavan poliisin tietojärjestelmähankkeen eli Vitjan viivästyminen tulee väistämättä siirtämään AIPAn käyttöönottoa rikosasioissa. Tämä tulisi myöntää jo avoimesti. Selvää on, että jos AIPAA kehitetään ennen poliisin vastaavia järjestelmiä, menetetään aito toiminnan kehittämisen mahdollisuus, mikä aiheuttaa turhaa työtä ja hukkainvestointeja. Vitjan viivästyminen lisäksi esimerkiksi alkuoletta-
man mukaiset hallinnonalan yhteiset ICT-palvelut eivät ole olleet sillä tasolla kuin AIPA tarvitsisi. Tästä on myös aiheutunut toteutukselle viivästymiä.

AIPAA ei saa kiirehtiä, vaan sen kehittämiseksi tulee antaa sen tarvitsema aika. AIPAA tehdään niin pitkälle tulevaisuutta (20-30 vuotta) varten, että lyhyen aikavälin kiirehtiminen ei saa kostautua tuleville vuosille. Aikaisemmin tehtyjä virheitä ei saa toistaa eli laadusta ei saa tinkiä.

Edellä ja muista lausunnossa esitetyistä syistä johtuen kärjäoikeusverkostoa koskevaa päätöksentekoa ei voi mietinnössä selostetuista syistä kiirehtiä.

Helsingissä 27.5.2015

Tuomariliiton puheenjohtaja,
hovioikeudenneuvos

Kimmo Vanne

Tuomariliiton varapuheenjohtaja,
kärjätuomari

Minna Hällström